

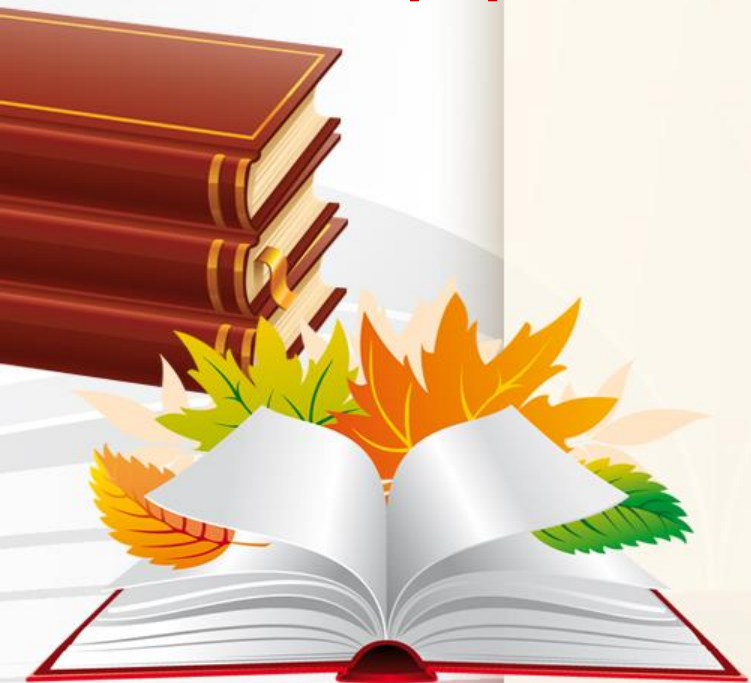
Підручник – це ...

... самостійний елемент навчального процесу: як модель сучасного процесу навчання; як методичний засіб

... спеціальна книга для школярів, що містить систематичний виклад навчального матеріалу на рівні сучасних досягнень науки й культури відповідно до освітніх стандартів і програм та є джерелом здобуття знань та формування практичних умінь і навичок учнів

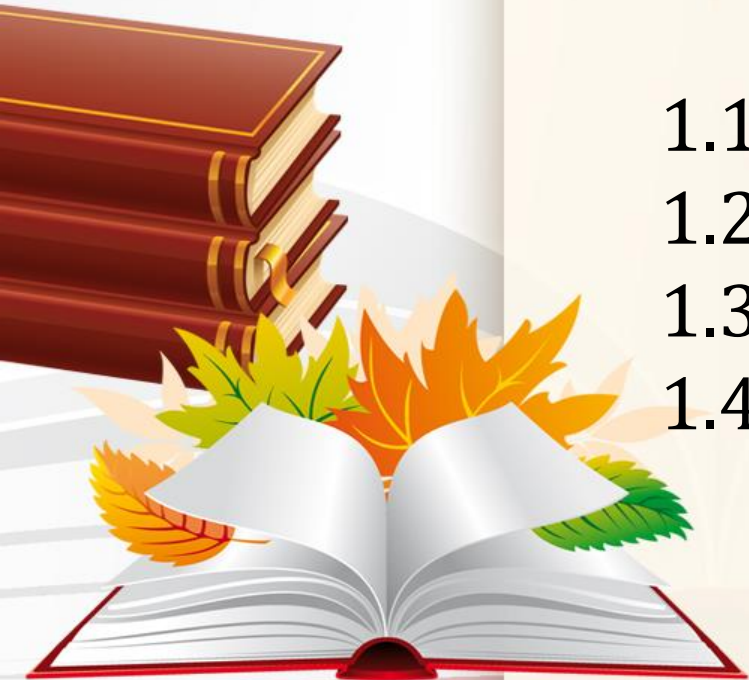

**ФУНКЦІЇ ПІДРУЧНИКА
ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ**

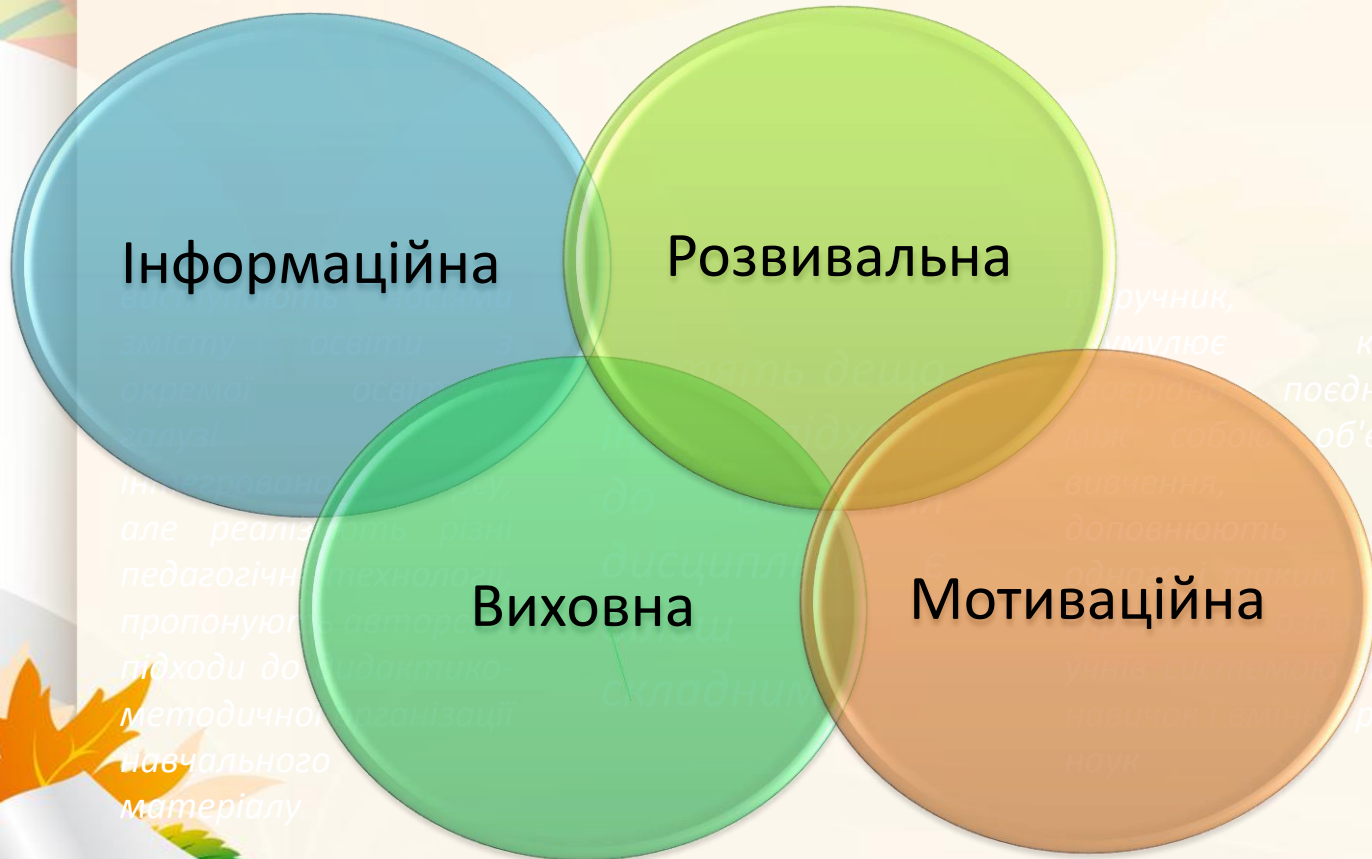

План

1. Поняття про функціональне забезпечення підручника.
Провідні функції.
2. Характеристика провідних функцій підручника для початкової школи.
 - 1.1 Інформаційна функція.
 - 1.2 Розвивальна функція.
 - 1.3 Виховна функція.
 - 1.4 Мотиваційна функція.

Провідні функції підручників для початкової школи

Інформаційну функцію трактують як фіксацію предметного змісту освіти і видів діяльності, які повинні бути сформовані в учнів при вивченні навчальних предметів, з визначенням обов'язкового для учнів об'єму (доза) інформації
(Д. Д. Зуєв).

**Предметний зміст освіти у підручниках
представлений:**

знання

Теоретичного характеру, пов'язані із засвоєнням дітьми доступних їм закономірностей, понять, правил, визначень

Фактичного характеру, що забезпечують знання різноманітних явищ, подій тощо, які потрібно запам'ятати.

**про способи
діяльності**

**про
навколишній
світ**

**Існує інша класифікація
знань:**

оцінні знання

**знання про
норми
ставлення до
різних явищ
життя**

Найпростіша
форма знань
про
навколишню
дійсність

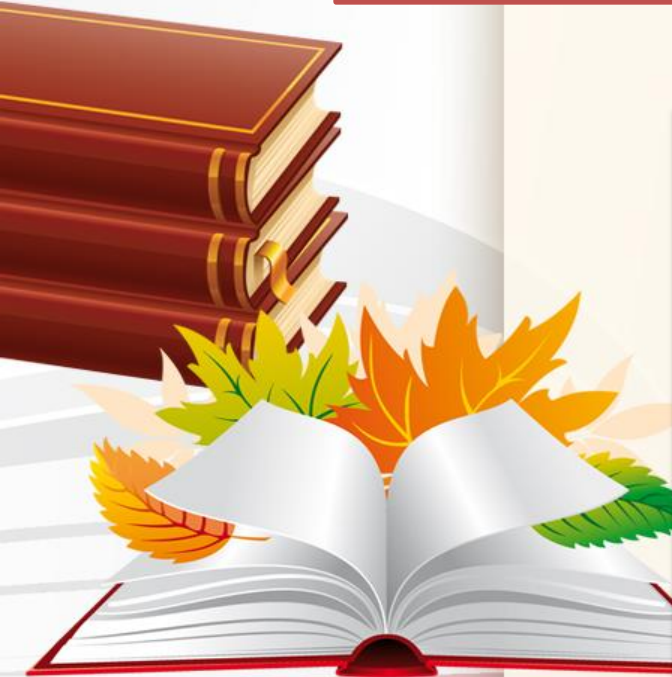
ФАКТИ

Основа
емпіричного
мислення

*Домінуюче місце серед знань на етапі
початкового навчання займають
поняття*

*складні узагальнення, які відображають
суттєві властивості об'єкта або групи
об'єктів.*

Родові- поняття,
що
відображають
суттєві загальні
ознаки класу.

Видові- поняття,
які відображають
ознаки окремих
предметів, що
входять в обсяг
родового.

Інформаційна функція передбачає пред'явлення у книжці видів діяльності, спрямованих на їх засвоєння, що забезпечує набуття досвіду виконання певних способів діяльності .

Навчальна діяльність

матеріал підручника має забезпечити формування як предметних (спеціальних), так міжпредметних (загальнонавчальних) умінь і навичок.

Творча діяльність

відбувається шляхом виконання нестандартних (проблемних, дослідницьких) завдань і вправ: завдання на розвиток зорової та слухової пам'яті, на кмітливість.

Оцінна діяльність

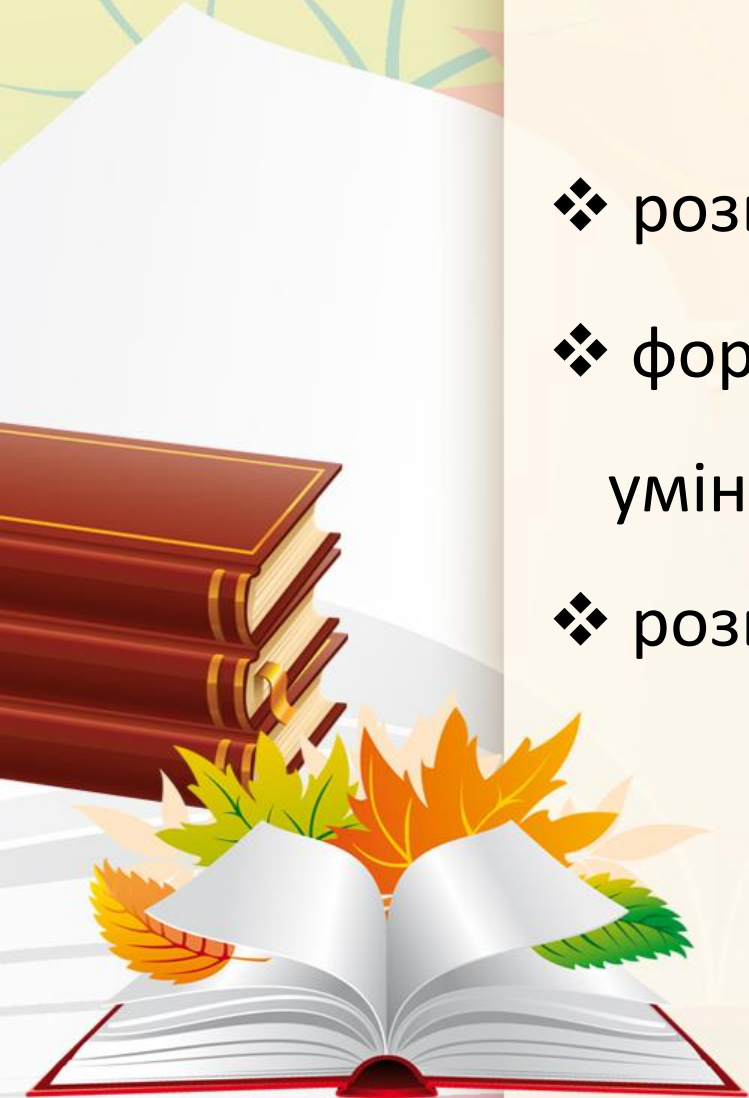
передбачає у підручнику запитання на оцінювання подій, об'єктів, вчинків героїв (висловлення власного ставлення та обґрунтування авторської позиції);

Художньо-естетична діяльність

націлена на розвиток в учнів естетичного світосприймання, уміння бачити, розуміти прекрасне і творити його

Розвивальний вплив підручника на особистість молодшого школяра здійснюється у таких напрямках:

- ❖ розвиток психічних процесів;
- ❖ формування загальнонавчальних умінь і навичок;
- ❖ розвиток творчих здібностей.

Знання визнано провідним елементом змісту освіти, оскільки вони:

створюють у свідомості учня уявлення про СВІТ;

забезпечують орієнтир для діяльності (виступають базою для формування умінь і навичок);

є основою оцінної діяльності людини.

Трактування розвивальної функції:

- • «Розвивальна функція підручника полягає в тому, що він не тільки озброює системою знань, але і сприяє загальному розвитку учня – розвитку мотивів уміння, пам'яті, мислення, уяви, мовлення й інших здібностей, умінь аналізувати, узагальнювати, виділяти головне, а також навичок планування, самоконтролю. Серед загальнонавчальних навичок і умінь першочерговими є навички швидкого читання, письма, лічби і виділення головного».

- • «Підручник повинен задавати не тільки систему знань, але і моделювати структуру пізнавальної діяльності. Тільки тоді він буде виконувати власне розвивальну функцію».

Велике значення для виховання **організованості** мають **уміння планувати** свою діяльність, користуватися підручником (а також іншими друкованими джерелами інформації").

Планування – мислительний процес, сутність якого полягає у попередньому усвідомленні змісту й послідовності розумових і практичних дій, необхідних для досягнення поставленої мети.

Загальнопізнавальні уміння передбачають оволодіння основними мислительними операціями. Провідними серед названої групи визнано уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати.

Аналіз – це мислительна операція, що полягає у розчленуванні цілого на частини, у виділенні ознак предмета чи явища. (Вправи: на виділення ознак; відгадування предмета за його ознаками; підбір слів, яким відповідають вказані ознаки; знаходження різних способів виконання завдання; тощо).

Сутність виховної функції розкрита у працях

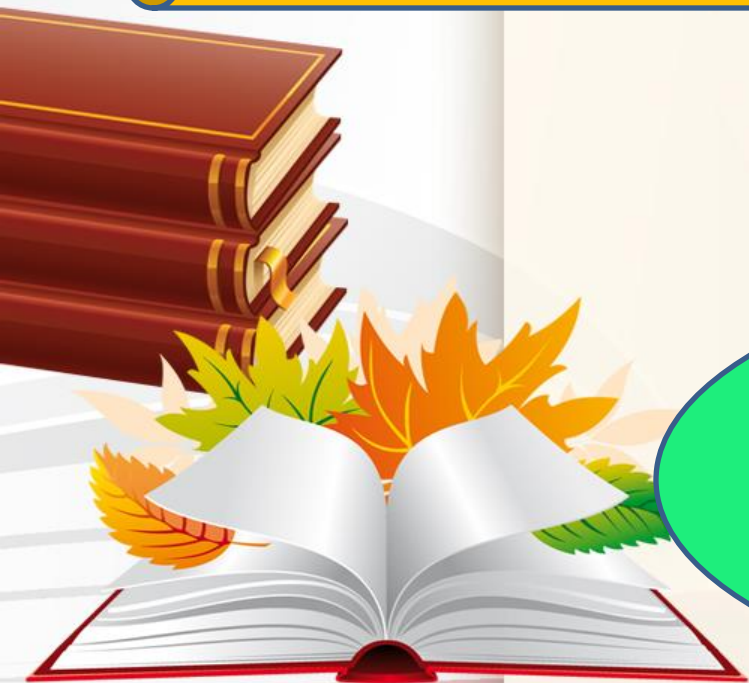
В. Г. Бейлінсона,

Д. Д. Зуєва.

Досвід емоційно-ціннісного ставлення -

це «система норм ставлення до світу, до діяльності, до людей – словом, система ціннісних орієнтирів.

Він характеризується тим, що передбачає засвоєння соціального досвіду, нагромадженого суспільством

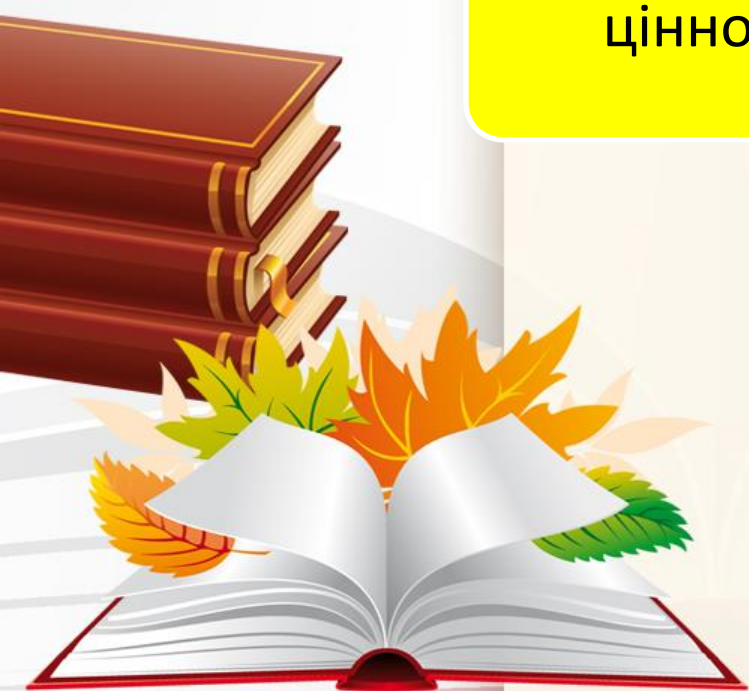
*ціннісне
ставлення*

- вчені розглядають як емоційне ставлення людини до певних об'єктів (норм, явищ, процесів, предметів).

про виховання
системи
цінностей

про формування
афективної сфери
школярів (емоцій,
почуттів тощо)

йдеться про
два аспекти
проблеми

У контексті гуманітаризації освіти вчені виділяють такі напрями формування в учнів системи ставлення:

**до виробництва
(економічне
виховання)**

**до інших людей і
суспільства
(етичне
виховання)**

**до самого себе
(естетичне
виховання)**

**до природи
(екологічне
виховання)**

**до суспільства
(правове
виховання)**

*особистого
життя*

*абсолютні
вічні
цінності*

*національні
цінності*

Цінності

*родинного
життя*

*валелогічні
цінності.*

*громадянські
цінності*

Одним із основних параметрів особистісного розвитку школяра на сучасному етапі визнано орієнтування його на загальнолюдські цінності.

Загальнолюдські якості мають свої пріоритети:

- людина,
- її життя,
- здоров'я,
- сім'я,
- природа,
- праця,
- наука,
- освіта,
- естетика,
- моральні цінності (чесність, порядність, доброта, почуття власної гідності тощо).

Доповнюють зазначений перелік такі Цінності:

- самоцінність людини і людського життя,
- любов,
- діти,
- щастя,
- воля,
- рівність,
- Справедливість,
- мир, а також певні якості особистості: честь, співчуття, милосердя, гуманність, миролюбність, взаємодопомога.

Основними закономірностями процесу присвоєння цінностей є:

- інформація про ціннісний об'єкт;
- оцінювання об'єкта, у процесі якого відбувається співвіднесення його з потребами та інтересами особистості;
- вплив на емоційну сферу, тобто переживання цінності;
- цінність усвідомлюється і виявляється в ситуації вибору.

Виховна функція підручника

для початкової школи
зорієнтована на належне
відображення в ньому
досвіду емоційно-ціннісного
ставлення до дійсності і
охоплює два аспекти:
виховання ціннісних
орієнтацій та формування
афективної сфери школярів.

The diagram consists of a central green circle containing the text 'Основні поняття мотиваційної функції'. This central circle is surrounded by four yellow circles, each containing a concept: 'почуття' (top), 'емоції' (left), 'пізнавальний інтерес' (bottom), and 'мотиви' (right). The circles overlap slightly. The background features a stylized sun with rays and a stack of books on the left.

почуття

емоції

**Основні
поняття
мотиваційної
функції**

мотиви

**пізнавальний
інтерес**

Розрізняють почуття

ПОЗИТИВНІ

НЕГАТИВНІ

естетичні

моральні

практичні

*інтелекту
альні*

• Природний інтерес викликають **інтелектуальні почуття**, що виникають у процесі пізнавальної діяльності людини і виражають ставлення суб'єкта до об'єкта пізнання та до самого процесу пізнання.

• Усвідомлюючи важливу роль емоцій у житті людини взагалі та у навчальній діяльності зокрема, вчені розглядають **емоційність навчання** як дидактичний принцип, який полягає у здійсненні емоційного впливу на учня – суб'єкта навчання.

• Поглиблює розуміння проблеми твердження вчених про те, що емоції й почуття можуть виступати у ролі мотивів навчання, **тобто спонук, стимулів до діяльності.**

Складність проблеми формування пізнавального інтересу засобами підручника полягає, на думку С. М. Бондаренка, у розробці способів його формування та у створенні адекватного апарату реалізації цих способів у підручнику.

Відомий психолог виділяє умови формування пізнавального інтересу:

часта перевірка роботи учнів – систематичний зворотний зв'язок.

розумова активність школяра;

оптимальний для кожного учня рівень труднощів і самостійності в роботі;

різноманітність способів діяльності;

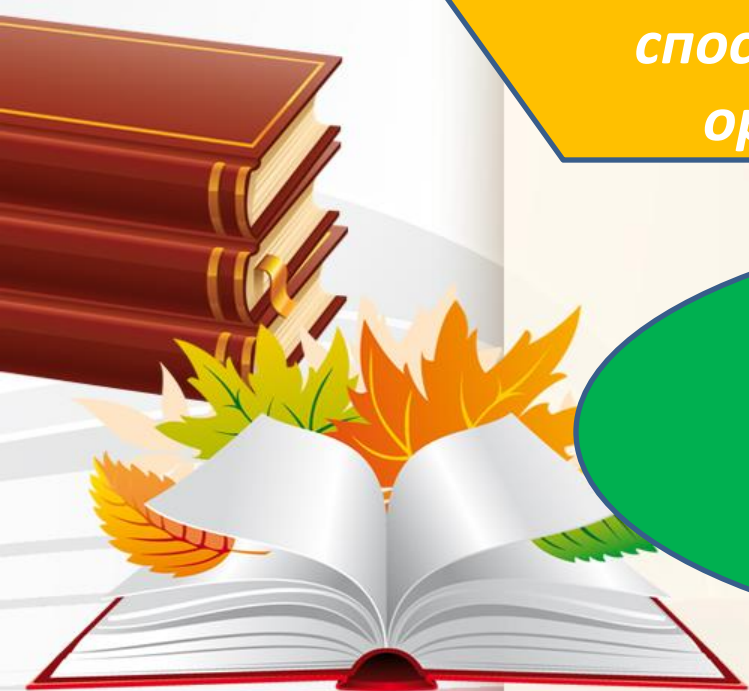
наявність емоційно-образного компонента в навчальному матеріалі;

Реалізація мотиваційної функції підручника:

*вона
забезпечується
змістом
навчального
матеріалу та
способами його
організації*

Істотним недоліком окремих підручників для молодших школярів вважають недостатньо продуманий відбір інформації з точки зору її значущості для дітей цього віку.

Неабияку роль у цьому процесі відіграє також дизайн підручника.

На мотивацію учіння суттєво впливає:

якість друку і
матеріалу (паперу
та палітурки)

гарне оформлення і
поліграфічне
виконання книги

композиція
сторінок і
розворотів

її ілюстрації

The background features a stack of three brown books on the left, with an open book in front of them. The open book has white pages and a red cover. To the right of the books are several autumn leaves in shades of yellow, orange, and green. A large red exclamation mark is positioned vertically on the left side of the green text box.

Аналіз зазначеної функції дає змогу визнати її інтегруючою щодо інших, оскільки вона реалізується всіма складовими навчальної книги – змістом, структурою, оформленням тощо; акумулює в собі провідні функції підручника; є показником якісної організації навчального матеріалу. Перспективи створення особистісно орієнтованого підручника дослідники пов'язують саме із належною реалізацією в ньому мотиваційної функції.

Дякуємо за увагу!

